

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Vilka är pojkarna?

Heikkilä, Mia

Published in:
Socialmedicinsk tidskrift

Publicerad: 01/01/2020

Document Version
Förlagets PDF, även kallad Registrerad version

Document License
CC BY-NC-ND

[Link to publication](#)

Please cite the original version:
Heikkilä, M. (2020). Vilka är pojkarna? – en diskussion om dimensioner av pojkpositioner i skola och utbildning. *Socialmedicinsk tidskrift*, 97(2), 199–207.
<https://socialmedicinsktidskrift.se/index.php/smt/issue/view/151/showToc>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Vilka är *pojkar*?

En diskussion om dimensioner av pojkspositioner i skola och utbildning

Mia Heikkilä

Mia Heikkilä, bitr professor i pedagogik, Åbo Akademi,
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier i Vasa, Finland.
E-post: mia.heikkila@abo.fi

Den här texten syftar till att fördjupa och nyansera de positioner som pojkar i skolan placeras i, och diskutera vilka positioner som verkar vara tillgängliga och önskvärda för pojkar att inta i skolan utifrån en analys av tidigare forskningsresultat och mediala iakttagelser. Texten innehåller analyser på olika positioner som finns gällande pojkar i skola, hur pojknormer i praktiken kan ta sig form och ett slags uppmärksammande av lärarnas ansvar i relation till genusskapandet i skolan i studier om pojkar i utbildning.

This text aims to deepen and nuance the positions that boys in schooling are placed in, and this article discuss which positions appear to be accessible and desirable for boys to take in schooling. An analysis of recent research results forms the basis for this article and it contains analyzes of various positions that apply to boys in schooling, how boy norms can in practice be shapes and how teachers' awareness of gender issues is central related to boys and schooling.

Inledning

En grupp lärare som jag arbetade med valde att i ett utvecklingsprojekt närmare undersöka pojkarnas ovilja till vad som skulle kunna kallas öppet engagemang i skolan. De såg att pojkarna inte ville tappa ansiktet i redovisningar i helklass, även om de var pålästa. Flera av pojkarna ”valde hellre” ett IG (enligt dåvarande betygssystem) än att redovisa och riskera att göra bort sig, som lärarna uttryckte det. Lärarna såg en självförtroendeaspekt i relation till skolan och lärande samt att killarna hade en viss oförmåga att bedöma uppgiftens omfattning och kravnivå och i det lärarnas förväntan på deras prestation. Är detta något unikt för hela pojkgruppen? Hur ska det förstås med hjälp av tidigare studier?

Det som lärarna såg – pojkarnas självexkludering – kan tolkas som en del av berättelsen om att flickor är de som lyckas i skolan, pojkar gör det inte. Men är det här den enda bilden av pojkar i skolan och är det utifrån den bild och de positioner

som den erbjuder som pojkarna ska förstås i relation till skola och utbildning?

Pojkar i utbildning och skola har diskuterats under en längre tid, och det har stundtals varit en polariserad debatt i både TV och andra medier. Diskussionen förs ur ett antal perspektiv som kan nyansera vad som sagts. I debatten framträder pojkar allt som oftast som en sammanhållen, enhetlig grupp med samma typ av behov när det gäller utbildning och skola. Det som kanske mest tydligt lyfts fram är att pojkar skapats till just en sådan enhetlig grupp i relation till skolresultat. Pojkars lägre skolresultat, mätta på ett väldigt fyrkantigt sätt, har ställts i relation till flickors skolresultat och då visat att pojkar som grupp presterar sämre.

Gällande tanken på pojkar i skolan verkar det finnas två allmänna positioner att inta. Den ena positionen lutar åt att se pojkarna som skolans förlorare och anse att all undervisning i skolan, och ibland hela skolverksamheten, är flickanpassad och inte ser pojkars ”särskilda behov”. Den här positionen bygger på att se flickor och pojkar som biologiskt och socialt helt olika människotyper, där påståenden som att pojkar inte passar att göra grupparbeten och arbeta självständigt ibland förekommer. Den andra positionen innebär att pojkar i skolan inte tar tillräckligt ansvar, utan slappar för mycket, har en låt-gå-attityd och att en anti-plugg-kultur dominerar. Den här föreställningen bygger på att pojkar inte tar sitt ansvar i skolan och att det är viktigt att få pojkarna att ändra på sig, så att de blir mer ansvarstagande, börjar läsa mer, och överhuvudtaget ser utbildning som en framtida investering.

Oavsett om det berör pojkar eller flickor, är det problematiskt att framställa pojkar (eller flickor) som en enhetlig grupp, eller som en antingen eller-grupp. Det framstår som om samma typ av dilemman och utmaningar och samma typ av behov existerar i den eller den andra gruppen, och där samma typ av lösningar svarar mot dessa. Den intersektionella analysen (Crenshaw, 1991) – det vill säga att olika sociala kategorier inkluderas i en gemensam analys – saknas alltför ofta när det gäller pojkar i utbildning, och när den saknas finns heller sällan nyanserade skolutvecklande insatser som skulle förbättra villkoren för alla slags pojkar i skolan och riktade till de pojkar som behöver dem.

Lärarnas möjlighet till intersektionella analyser är ett område som är intressant att studera i relation till pojkspositioner eftersom lärarna är med och aktivt skapar de ramar och förväntningar som finns på pojkar i skolan. Det gäller allt från vad pojkar lämpligen anses intressera sig för, vad de borde kunna och hur de borde bete sig. I svensk skola är rektorn ytterst ansvarig för att könsstereotypa förväntningar motverkas men lärarna står på realiseringsarenan för hur det ser ut egentligen. Dessa väldigt praktikhärliga frågor är inte den här textens fokus, utan här vill jag med hjälp av ett antal studier lyfta fram och diskutera dimensioner av olika positioner som pojkar placeras in i när det gäller utbildning och skola.

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med den här texten är att fördjupa och nyansera pojkpositioner i utbildning och skola, och diskutera vilka olika positioner som tidigare forskningsresultat visar verkar vara tillgängliga för pojkar att inta i skolan. Forskningsfrågan som varit vägledande för texten har varit:

- Vilka pojkpositioner verkar finnas att inta inom utbildning utifrån tidigare studier där pojkar eller maskulinitet varit i fokus för studien?

Teoretiskt perspektiv på position

En position förstås i den här artikeln som närliggande till begreppet handlingsrepertoar, vilket innebär en rad olika sätt som en person kan handla och bete sig på i ett sammanhang för att betrakta sig som del av sammanhanget. Både *position* och *handlingsrepertoar* relaterar till de normer som finns, skapas och reproduceras i en kontext och avser den performativitet som relateras till positionen. Vissa positioner är möjliga i vissa sammanhang, medan samma position kan vara förbunden med risker och uteslutning i ett annat. Positions-begreppet är också nära relaterat till kommunikation och interaktion, eftersom det är vissa kommunikationssätt och viss slags interaktion i ett sammanhang som reglerar, skapar och återskapar normer och därigenom möjliga positioner.

En pojkposition är inte i förväg given och heller inte bestämd. Ett intressant sätt att reflektera kring pojkpositioner är med utgångspunkt i Becky Francis (2010, 2012) begrepp heteroglossia och monoglossia som hon arbetat med utifrån Bakhtin. I två artiklar (Francis, 2010, 2012) presenterar hon begreppen som genuspositioner som parallellt kan ses både föränderliga och statiska. Monoglossia relaterar till en mer statisk position och är en specifik historiskt förankrad uppsättning generella genusmönster som kvinnor och män i samhället förhåller sig till. Heteroglossia är en friare uppsättning handlingsmöjligheter, och möjliga positioner där individer kan välja och skapa sig de positioner som de önskar. Båda dessa, menar Francis (2010, 2012), förhåller sig människor till socialt när de förhandlar kring sina liv. Här menar jag att heteroglossia och monoglossia är ett annat sätt att formulera vad normförhandling handlar om – att förhålla sig till det tidigare och förhandla fram framtiden. När det gäller pojknormer är det så man kan se dess innehåll – en mix av det tidigare och framtiden.

Det här sättet att förstå position är tilltalande i denna analys då det i mångfalden av beskrivningar av vad det är att vara pojke framträder parallella, möjliga positioner. Människor förhåller sig parallellt till olika slags möjliga positioner. Med hjälp av Francis förståelse av position kan det vara fruktbart att problema-

tisera pojkspositionen i utbildning – där studier om pojkar i utbildning och skola ibland kan framställa pojkspositionen som historiskt bunden, och ibland som förhandlingsbar. Båda visar på giltiga resultat, utifrån Francis förståelse. De studier som presenteras i artikeln kan läsas utifrån en sådan här tolkningsram – där pojkspositionens alla nyanser är rimliga och relevanta, men inte endimensionella.

Metod och analys

I denna text, som är en slags hybrid mellan det vetenskapliga artikelformatet och den populärvetenskapliga tillgängligheten i och med artikelns omfattning, så kan metoden och analysen sägas vara av en reflekterande analytisk art. Analysen har ett kvalitativt förhållningssätt i grunden, där samhälleliga, och här särskilt utbildningsmässiga, fenomen skärskådas och analyseras (Cohen, Manion & Morrison, 2018). För den kvalitativa forskaren är det centralt att hitta mönster i hur fenomenet förekommer, för att på så sätt kunna fördjupa och i det nyansera resonemang och förståelse av fenomenet.

I den här texten är fokus på att studera och analysera ”pojkar i skolan” som är ett väldigt brett fenomen, men här begränsat till att studera fenomenet med hjälp av resultatet från några vetenskapliga studier och med fokus på att mejsla fram hur pojkspositionen framställs i studien. Utifrån den teoretiska presentationen och reflektionen kring position har analysen här centrerat kring Francis (2010, 2012) begrepp men ”översatta” till mer tillgänglig språklighet. Benämningarna som används här är *stabil pojksposition* (för monoglossia) och *dynamisk pojksposition* (för heteroglossia). Begreppen är inte fullständiga, utan får stå som ett slags metafor för Francis teoretiska resonemang.

Pojkspositioner i utbildning och skola

Den här delen av artikeln lyfter fram ett antal forskares bidrag till förståelsen av pojkspositioner i utbildning och skola, och diskuterar kort i termer av *stabil pojksposition* och *dynamisk pojksposition*. Tillsammans skapar dessa en bild av pojkspositionen som nyanserad och oförutsägbar – till skillnad från statistik och myndighetsrapporter.

I Anette Hellmans (2010) doktorsavhandling studeras hur olika former av pojksighet får plats i en förskolekontext, och hon visar i sin studie på hur dessa två pojkspositioner samsas och existerar parallellt. Hon har i sin studie närmast sig frågan om hur man kan nyansera bilden av vad en pojke ”är” och visar på exempel på hur det här sker i pedagogisk praktik. Hon ser i sina resultat fem olika karaktäristika för pojksighet som, menar hon, blir till i kommunikation och interaktion. ”Typerna” som hon lyfter fram är:

1. Positionen barnet vars handlingar kopplas till återhållsamhet vad gäller tal, ögonkontakt och rörelser,
2. Positionen ”bråkig” i betydelsen våldsamt, vilken blir oförståeligt då flickor intar den,
3. Positionen det kompetenta barnet,
4. Positionen ”himla go pojke”,
5. Positionen ”typisk pojke”.

Hellman (2010) diskuterar hur detta inkluderas i verksamheten och visar att barn med vissa egenskaper får mer inflytande än andra. Hon för resonemang kring hur personalen ger dessa barn mer inflytande framför allt indirekt i det dagliga arbetet.

Det hon ser i sina analyser är att det som förstås som tydligt könat normaliseras för flickor och pojkar och ger inflytande över förskolans verksamhetsplanering. Det gör att det etableras idéer om normalt och onormalt. Flickor och pojkar som beter sig enligt den gängse normen får mer inflytande och större utrymme. Det kan alltså sägas finnas få incitament för elever att bryta normer.

Samtidigt som detta sker ges vissa könade positioner, i synnerhet positionen ”typisk pojke”, låg status bland pedagoger och barn vilket innebär att den ges låg grad av inflytande i sociala rum, både mellan barn och mellan pedagoger och barn. Det blir en motsägelse och en kod för eleverna att knäcka att vissa normer alltså är bättre än andra.

Den position som verkar ges högst status i förskolan av både pedagoger och barn är det ”självgående” kompetenta barnet som klarar sig själv. Barn som tillskrivs eller intar denna position ges stort utrymme till egna val och alltså makt och inflytande i förskolan och skolan. Ett kompetent barn ges stor frihet att välja eftersom agerandet sker inom det normsystem förskolan anser acceptabelt för barn. Det gör att även om man vill visa vem man är på riktigt kanske man som barn accepterar att underkasta sig de normer som finns i skolan för att inte stöta på problem.

Eleverna lär sig tolka blicken hos pedagoger som helt färgas av dominerande normer om flickor och pojkar och därmed riskerar handlingar som faller utanför dessa att göras obegripliga eller avvikande. Här blir begreppet manlighet centralt att diskutera.

Kimmels kritiska blick på hur manlighet görs i samhället och de fördelar och nackdelar vissa konstruktioner av manlighet för med sig lyfts fram i ett antal av hans publikationer, och hans resonemang kan i viss mån sägas utgå ifrån en stabil pojksposition som eftersträvar en dynamisk. Han har för den tidigare Delegationen för jämställdhet i skolan (SOU 2010:53) gjort en utredande text om den så kallade pojkkrisen i skolan. Det som han lyfter fram är en slags ”lista” som

sammanfattar forskningsresultat kring pojkighet och manlighet, och som bildar en rad aspekter som han, tillsammans med andra maskulinitetsforskare, menar är sådant som alla pojkar och män antingen förhåller sig till eller går in och visar upp och gör i sina liv. I den här texten skulle den listan kunna förstås som representant för en stabil pojkposition, och rätt så mycket att den är förhärskande. Självfallet är den här listan vare sig uttömmande eller oföränderlig. Den listan, innehållande sådant som att pojkar inte gråter eller visar andra känslor och att pojkar tävlar och konkurrerar, har en koppling till tidigare forskning som visat att pojkpositionen som krävs för att i vissa kontexter betraktas som ”populär” och ”lyckad” i skolan handlar om intressera sig för och visa goda resultat i idrott och sport. Detta pekar på att för att ses som duktig pojke rakt igenom, även gällande skolresultat, så behöver man också vara duktig i idrott för att bli populär och normbärande (Francis, Skelton & Read, 2012; Skolverket, 2010), vilket på ett sätt skulle peka mot att den stabila pojkpositionen är eftersträvansvärd. Den kan också på ett plan benämnas som en stereotyp bild av pojkar. Resultatet från den studien visar att det så att säga räcker med att vara bra i skolan för att ses som ”lyckad” inom ramen för en slags pojknorm, utan det gäller också att kombinera det med rätta element för att i en viss kontext ses som ”populär”. Det går då i linje med Kimmels refererade forskning om pojkpositioner.

Nyström (2012) beskriver i sin studie hur ”privilegierade” unga män förhandlar kring maskulinitet och normer i relation till studier. Titeln på hennes doktorsavhandling beskriver resultatet i studien väl – *Att synas och lära, utan att synas lära*. Det går i linje med Kimmels resonemang om att pojkar inte ska synas anstränga sig, utan bilden av det manliga geniet som ”bara kan” utan att plugga eller läsa reproduceras. Pojkarna och de unga männen utvecklar strategier för att läsa och studera, men förhandlar ändå kring hur detta ska tolkas och förstås ske utan ansträngning. Nyström visar på nyanser av de förhandlingar unga män gör, och en del av hennes resultat, i linje med flertalet forskare, kan förstås som att det inte är möjligt att i praktiken enbart se *ett* genusmönster, utan flera parallellt förekommande.

Den här bilden motsägs i vissa avseenden av Zimmerman (2017, s.97) som studerat en skolklass kring normer och menar att:

Jag hör aldrig någon kille skämta nedsättande om någon annan kille för att denna vill studera ambitiöst. De gånger jag hör killar säga något nedsättande till varandra gällande studier är när någon inte har studerat. Det är inte bara killarna som studerar ”öppet” och pratar om studier, tjejerna pratar om studier på samma sätt.

Zimmerman sammanfattar detta som en reflexiv homosocialitet som han menar utgör grunden för de här pojkarnas relationer. En reflexiv homosocialitet

kännetecknas av en äkta vilja till social relation, inte för att skapa nätverk pojkar emellan i syfte att utgöra en maktcentrering. Zimmermans resultat visar tydligt på en dynamisk pojksposition och är intressant att reflektera mot Kimmel och Nyström som visar på hur stabila pojkspositioner är eftersträvansvärda i de kontexter som de studerar.

Hamilton och Robert (2017) beskriver vidare i sin studie hur genusstereotyper fortsättningsvis existerar och hur det särskilt blir tydligt när det gäller hur pojknormer reproduceras. Hamilton och Robert presenterar i sin studie intervjuer från både lärare och elever som visar på väldigt stereotypa uppfattningar – ifrågasättande kommentarer om ”pojkballerinas”, att flickor alltid är bättre än pojkar på att sy, att pojkar alltid älskar praktiskt arbete, att pojkar är lata och röriga, att pojkar är starka och vill ha all uppmärksamhet. Sådana bilder av pojkar och flickor i högstadiet finns också i viss mån i Lunneblads (2017) studie om lärare och skolpersonals uppfattningar om svenska skolelever. Lunneblads studie, liksom Jackson (2010), visar att vissa stereotypa pojk- och flicknormer förstärks i kombination med etnicitet eller klass, och hur dessa pojkspositioner som berörande så att säga bara genus som kategori är ett för smalt sätt att analysera. Dock, utifrån Francis begrepp kan dessa sägas vara exempel på hur en stabil pojksposition skapas även med hjälp av andra sociala kategorier.

León Rosales (2014, s. 176) skriver i sin studie av svensknormer i multietniska skolor i linje med Lunneblad om hur pojkar ”som befinner sig i strukturellt underordnade positioner, utifrån klass och etnicitet” hanterar en sådan underordning genom att visa upp en högre grad av maskulinitetsnormer och bli mer hierarkiska även i relation till kvinnor. Rosales resonerar kring hur den underordnade positionen också placerar dessa pojkar och unga män i en viss tolkning hos de mer privilegierade. Dessa män uppfattas som odisciplinerade, för högljudda, sägs ta för mycket plats och vara för kaxiga. Hans forskning visar på hur centralt det är att alltid analysera genus i relation till andra sociala kategorier som klass och etnicitet, särskilt när det gäller skolan. Både denna studie och Eliassons studie som presenteras nedan drar åt det hållet att de visar på en rätt så stabil, stereotyp förståelse av pojkspositionen.

Eliassons (2017) studie visar inte på stora förändringar i fördelningen av talutrymmet jämfört med tidigare genomförda liknande studier, men det är intressant att ställa resultaten bredvid de redan presenterade studierna där pojkighet inte ter sig så enkel. När den gemensamma kommunikationen handlar om all sorts prat så har läraren 68 procent av talutrymmet, pojkarna 19 procent och flickorna 13 procent (Eliasson, 2017). Pojkar tar, och ges, fortsättningsvis generellt sett en större proportion av det auditiva talutrymmet. Resultatet i Eliassons studie visar också att både manliga och kvinnliga lärare i större utsträckning kommunicerar med pojkar, vilket gäller såväl för all sorts kommunikation som

finns med i analysen som för den kommunikation som enbart handlar om naturvetenskap och som var fokus för studien.

Sammanfattning och slutsatser

Pojkpositionen i skolan och i klassrummet är sällan en enkel, endimensionell och onyanserad position, utan oftare komplex, oförutsägbar och motsägelsefull, vilket gör att det hela tiden krävs en kontinuerlig analys av hur pojkars sociala liv spelar roll i klassrummet och i undervisningen. Att som i den här texten nyansera pojkpositionen till endast två kategorier är heller inte tillräckligt. Ser man till när de presenterade studierna är gjorda och publicerade, det vill säga mellan 2010 och 2017, finns det inget som tyder på att det skulle gå att presentera en enhetlig bild, och några studier räcker inte för att helt påstå något övergripande om hur pojkar ”är” eller hur pojkar ska förstås inom utbildning. Utifrån Francis begrepp kan studierna representera något fler studier och resultat som pekar på en mer stabil, stereotyp pojkposition, och Zimmermans (2017) studie är det tydligaste exemplet på en mer dynamisk pojkposition. Det som består som problematiskt i detta är en binär uppdelning av flickor och pojkar, som två poler, motsatta varandra, något som i sig försvårar för nyanserade genustolkningar. Det är en problematisk hållning utifrån dagens kunskap om flickor och pojkar – om människors känslomässiga och intellektuella grundlikheter (se till exempel Fine, 2018).

Många är intresserade av frågan om pojkar i utbildning, och många försöker skapa sig *en enkel, enhetlig* bild av hur pojkar är i skolan, för att enkelt och snabbt förklara och förstå exempelvis varför pojkar som grupp inte lyckas i skolan (och redan där går de bet, för pojkar i skolan är en stor, mycket heterogen grupp) eller varför vissa fenomen uppstår kring pojkar, såsom sexuella trakasserier eller våldsnormalisering. Den här texten har pekat på att redan existerande forskning behöver användas för att svara på specifika frågor, inte generella frågor, och att två nyanser av pojkposition inte är tillräcklig, men ger en inledande bild.

Det som den här texten i mindre grad problematiserar är hur viktigt ett intersektionellt närmande är för att kunna ge ännu fler nyanserade berättelser om pojkar i skolan. Att nyansera och problematisera enkla svar gällande pojkar och utbildning görs bäst med hjälp av intersektionella perspektiv i en lokal kontext, där vi förstår pojkar som de komplexa människor de är.

Referenser

Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2018). *Research Methods in Education*. (Eighth edition). Abingdon: Routledge.

Crenshaw, K. (1991). Mapping the Margins: Intersectionality, Identity, and Violence Against Women of

- Color. *Stanford Law Review*, 43:1241–1300.
- Donnelly, K. (2013). "The Lost Art of Discipline." *The Australian*, 9 oktober.
- Eden, C. (2017). *Gender, education and work - inequalities and intersectionality*. London and New York: Taylor & Francis Ltd.
- Eliasson, N. (2017). *Att kommunicera skolans naturvetenskap: ett genusperspektiv på elevers deltagande i gemensam och enskild kommunikation*. (Doktorsavhandling). Sundsvall: Mittuniversitetet.
- Fine, C. (2018). *Testosteron rex: myten om våra könade hjärnor*. Göteborg: Daidalos.
- Francis, B. (2010) Re/theorising gender: female masculinity and male femininity in the classroom? *Gender and Education*, 22:5, 477–490, DOI: 10.1080/09540250903341146
- Francis, B. (2012) Gender monoglossia, gender heteroglossia: the potential of Bakhtin's work for re-conceptualising gender. *Journal of Gender Studies*, 21:1, 1–15, DOI: 10.1080/09589236.2012.639174
- Gottzén, L., Mellström, U. & Shefer, T. (2019). Introduction. s. 1-16 i Gottzén, L., Mellström, U. & Shefer, T. (red). *Routledge International Handbook of Masculinity Studies*. Routledge.
- Hamilton, P. & Roberts, B. (2017). 'Man-up, go and get an ice-pack.' Gendered stereotypes and binaries within the primary classroom: a thing of the past? *Education 3–13*, 45:1, 122–134.
- Heikkilä, M. (2019). *Skolutveckling och jämställdhet*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Hellman, A. (2010). *Kan Batman vara rosa? Förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Jackson, C. (2010). 'I've been sort of laddish with them...one of the gang': teachers' perceptions of 'laddish' boys and how to deal with them. *Gender and Education*, 22:5, 505–519.
- León Rosales, R. (2020). "Där är alla svenskar, inte en enda svartskalle" – svenskhetensnorm i en multietnisk skola. s. 151–189. Martinsson, L. & Reimers (red.), E. (2020). *Skola i normer*. (3 uppl.) Gleerups Utbildning AB.
- Lunneblad, J. (2017). Bråkstakar och retstickor. En studie av hur elevers våld könskodas av skolpersonalen i grundskolans senare år. *Utbildning & Demokrati*, 26:3, 65–84.
- Nyström, A. (2012). *Att synas och lära utan att synas lära: en studie om underprestation och privilegierade unga mäns identitetsförhandlingar i gymnasieskolan*. (Doktorsavhandling). Uppsala: Uppsala universitet.
- Robinson, K. H. (2005) Reinforcing hegemonic masculinities through sexual harassment: issues of identity, power and popularity in secondary schools. *Gender and Education*, 17:1, 19–37.
- Skolverket (2010). *På pojkarnas planhalva? Ämnet idrott och hälsa ut ett jämställdhets- och likvärdighetsperspektiv*. Rapport 355:2010. Stockholm: Skolverket.
- SOU 2010:51 *Könsskillnader i skolprestationer - idéer om orsaker?*. Stockholm: Fritzes.
- SOU 2010:53 *Boys and school: a background paper on the "boy crisis"*. Stockholm: Fritzes.
- Zimmerman, F. (2017). *Det tillåtande och det begränsande: en studie om pojkars syn på studier och ungdomars normer kring maskulinitet*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet.